

VLAAMSE BEWEGING IN EEN KLEINE VLAAMSE PROVINCIESTAD

FRANS-JOS VERDOODT

Hilaire Liebaut, *De Vlaamse Beweging in Lokeren en de bekendste Lokerse flaminganten van het einde van de 18de eeuw tot 1970*

Lokeren, Koninklijke Heemkring De Souvereinen, 2021, 189 pp.

Enkele jaren geleden publiceerde historicus en politicus Hilaire Liebaut een lezenswaardig boek over het orangisme in de steden Lokeren en Sint-Niklaas¹. Liebaut (°1939) was burgemeester van Lokeren en provinciaal raadslid voor Oost-Vlaanderen.

Enigszins in de thematische lijn van die publicatie, treedt Liebaut vandaag naar buiten met een studie die tegelijk als algemene en regionale geschiedenis kan worden beschouwd en mede daaraan haar belang dankt als publicatie. Uiteraard naast het historiografisch-thematisch belang op zich. Want *De Vlaamse Beweging in Lokeren en de bekendste Lokerse flaminganten, van het einde van de 18de eeuw tot 1970* situeert de 'handel en wandel' van een uitgebreide reeks spraakmakende persoonlijkheden in een kader dat hij, vertrekkend vanuit zijn stad, laat uitdeinen in het bredere kader van Vlaanderen en de Vlaamse beweging. Soms wordt dat kader ook wel even uitgebreid naar wat men de 'Belgische context' zou kunnen noemen.

¹ H. Liebaut, *Het orangisme in het Waasland en in het bijzonder in de steden Lokeren en Sint-Niklaas*, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen en Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas, Gent, 2013.

Dat de tijdslijn wordt afgebroken in 1970 valt uiteraard te verklaren door het feit dat de auteur in 1971 gemeenteraadslid werd in Lokeren en er tijdens daaropvolgende jaren nog zou fungeren als schepen en burgemeester. De cesuur is dus verklaarbaar en verdedigbaar vanuit het standpunt van de auteur, maar zij roept wel enig gevoel van leemte op bij de lezer. Want zoals uit de nabeschouwingen (door de auteur zelf) blijkt, tekende zich in 1970 geen diepgaande breuk af in het Lokerse flamingantisme noch in het leven van een veelvoud aan markante persoonlijkheden die in het Liebauts boek worden beschreven. En dat 'veelvoud' is alleszins opvallend: de regio Lokeren blijkt als kleine provinciestad op dat vlak al wel uit te blinken. Ofschoon het begrip 'flaminganten' enigszins onwennig aandoet voor de periode waarin Liebaut zijn studie laat starten, namelijk het einde van de 18de eeuw, het door hem gehanteerde woordgebruik valt te verdedigen. De embryonale 'Vlaamse beweging' was een taalbeweging, een cultuurbeweging, waarin de organisaties en verenigingen een niet onbelangrijke rol vervulden. Die rol zouden zij tijdens de zogenaamde 'Franse tijd' grotendeels verliezen. Maar tijdens de 'Hollandse tijd' konden zij die opnieuw ten volle opnemen en vanaf tijdens de Negentiende Eeuw konden zij die ten slotte systematisch uitbreiden. Intussen werd hun emancipatorische rol gaandeweg de ruggengraat van een zich systematische verbredend cultureel spectrum in stad en omgeving, via de zogenaamde 'sprekersbonden' en 'literaire 'sociëteiten', de plaatselijke werking van het Davidsfonds en het Willemsfonds, via de regionale pers enz. De auteur trekt die lijn systematisch door tot bij de Eerste Wereldoorlog. Wat die laatste periode betreft, stelt hij vast dat het activisme, net als bijna elders in Vlaanderen, geen

omvangrijke aanhang kende in Lokeren.² Daartegenover staat dat het flamingantisme zich tijdens het daaropvolgende interbellum volop zou ontwikkelen, opgestuwd door het Vlaamse radicalisme waarmee de Vlaamsgezinden de Eerste Wereldoorlog achter zich hadden gelaten.

Afgezien van dit radicalisme, hecht Liebaut in zijn verhaal groot belang aan de gematigde strekkingen onder de flaminganten in Lokeren (en elders in Vlaanderen). Die belangstelling voor 'gematigheid' is overigens een constante in het discours van de auteur, ook als hij de moeizame flamingantische heropleving na de Tweede Wereldoorlog tracht in kaart te brengen en te verklaren, een verklaring die uiteraard besloten ligt in zware erfenis van de Vlaamse collaboratie met de Duitse bezetter. Enigszins opvallend daarbij, eventueel verrassend, is wel de vaststelling dat alle Vlaamsgezinde verenigingen in Lokeren zich tijdens de respectieve bezettingen – dus zowel tijdens de Eerste als tijdens de Tweede Wereldoorlog afzijdig hadden gehouden van de collaboratie(s).

De grote nadruk die door Hilaire Liebaut wordt gelegd op een veelheid van spraakmakende figuren vormt als het ware de leidraad, ook wel de ruggengraat van deze studie. Waar nodig, weeft de auteur de plaatselijke, algemeen Vlaamse en Vlaams-Belgische profielen door elkaar. Daardoor behoren zij herkenbaar tot de casus Lokeren, maar tegelijk behoren zij even herkenbaar tot een ruimere politieke, sociale en economische context. De voorbeelden zijn legio: Longinus De Munter (parochiepriester, aalmoezenier van het interneringskamp van

——— 2 Wellicht vormde de regio Aalst de enige (?) uitzondering op die regel. De cohabitatie van socialisme, liberalisme, katholieke beweging en daensistische beweging vormde er immers een bijzondere cocktail van specifieke verenigingen en organisaties.

Lokeren), Jozef De Pillecyn (leraar, schrijver en 'broer van'), Albert De Vos (priester-leraar, dichter), Lodewijk Herbert (studentenleider, industrieel, politicus), Tony Herbert (studentenleider, industrieel, notoir koningsgezinde in het conflict rondom Leopold III), Julius Pée (leraar, publicist), Paul Thuysbaert (industrieel, politicus), de lerarenfamilie Van Caeneghem, Henri Van de Voorde (apotheker, politicus), Gabriël Verschraegen (musicus, organist).

Al loopt de synchronisatie tussen die biografieën en het lineair historisch verhaal op de achtergrond niet steeds vlot, als wisselwerking tussen regionale en bovenregionale geschiedenis vormt het boek van Hilaire Liebaut een interessant experiment.